

کتابخانه ملی چین

ترجمه و تلخیص غلامرضا فدائی عراقی^۱

چکیده: پس از تاریخچه مختصری از تأسیس کتابخانه ملی جمهوری خلق چین، از مجموعه کتابخانه، تلاش‌هایی که برای گردآوری مجموعه به عمل آمد، ارائه خدمات به خوانندگان، اشکال عده خدمات، نشریات و انتشارات کتابخانه، فعالیتهای بین‌المللی و روابط با سایر کتابخانه‌های ملی و سایر کتابخانه‌های دیگر کشورها، تحقیقات و پژوهشها و بالاخره طرحهای مکانیزه، کردن کتابخانه و سازمان و تشکیلات کتابخانه بحث می‌شود.

کتابخانه ملی چین، کتابخانه ملی جمهوری خلق چین است که به خاطر داشتن منابع جامع و غنی تحقیقی و انتشارات عمومی گرانقدر و تاریخ طولانی اش شهرت دارد. این کتابخانه در شمال پارک زیبای بامبوی بنفس^۲ در پکن - پایتخت مشهور تاریخی و فرهنگی - قرار دارد. شعبه این کتابخانه در خیابان ونجن^۳ در کنار دریاچه پارک بی‌های^۴ واقع شده است. تاریخچه این کتابخانه از این قرار است: در آغاز کتابخانه مرکزی پکن در ۲۴ آوریل سال ۱۹۰۹ ساخته شد. بعد از انقلاب ۱۹۱۱، سپرستی آن به وزارت آموزش و پرورش حکومت پکن واگذار شد و در ۲۷ اوت ۱۹۲۱ رسماً افتتاح شد. (بعداً این تاریخ، به عنوان روز تأسیس کتابخانه نامگذاری شد). این کتابخانه به گردآوری نسخه‌های کتابها از ناشران داخل کشور پرداخت و خود را به عنوان یک کتابخانه ملی معرفی کرد. در ماه ژوئیه ۱۹۲۸، مجدداً به

۱. نماینده مجلس شورای اسلامی ایران

2. Purple Bamboo

3. Wenjin

4. Beihai

عنوان کتابخانه ملی بی‌پینگ^۵ نامگذاری شد. در ماه اوت ۱۹۲۹ با کتابخانه بی‌های که مؤسسه آموزش و فرهنگ چین بوجود آورده بود، بهمکاری پرداخت، اما نام آن همچنان ثابت ماند. ساختمان کتابخانه در خیابان ونجن - که اینک شعبه کتابخانه ملی است - بنا گردید. در سال ۱۹۳۳، هنگامی که کتابخانه مرکزی نانجینگ^۶ ساخته شد، این دو کتابخانه ملی با هم به موجودیت خود ادامه دادند. افرادی مشهور و شخصیتهايی فرهنگی، يكی پس از دیگری در هدایت و تأسیس کتابخانه نقش مؤثری داشتند. بعد از تأسیس جمهوری خلق چین، کتابخانه ملی بی‌پینگ به نام کتابخانه ملی و تنها کتابخانه ملی نامگذاری شد. همزمان با پیشرفت بیان سوسیالیسم، ساختمان کتابخانه در خیابان ونجن برای چندمین بار توسعه یافت ولی هیچ‌گاه نتوانست با نیازهای روزافزون خود را تطبیق دهد. در مارس ۱۹۷۵، بنا به پیشنهاد نخستوزیر چونی شورای ایالتی تصمیم گرفت تا به سرعت دست به کار ساختمانی شود که به عنوان یک کتابخانه ملی مناسب شناخته شود. جشن آغاز عملیات ساختمانی در ۲۳ سپتامبر ۱۹۸۳ برگزار شد. عملیات در ۱۸ نوامبر شروع شد و در اوّل ژوئیه ۱۹۸۷ تکمیل گردید (يعني حدود ۴ سال).

کتابخانه جدید در حومه غربی پکن قرار دارد. مساحت محوطه آن ۷/۴ هکتار و مساحت زیربنای آن ۱۴۰ هزار متر مربع است. با محاسبه شعبه کتابخانه ملی در خیابان ونجن، مساحت کتابخانه ملی بر ۱۷۰ هزار متر مربع بالغ می‌شود. ظرفیت قفسه‌های آن به ۲۰ میلیون جلد کتاب می‌رسد و ۳۰ سالن مطالعه مجزا از هم و بیش از ۳ هزار صندلی جهت مطالعه دارد. روزانه حدود ۷ تا ۸ هزار خواننده به این کتابخانه مراجعه می‌کنند.

کتابخانه جدید به تسهیلات مدرن مانند کامپیوترهای پیشرفته، دستگاههای نقاله کتاب و مجله، تجهیزات ارتباطی نسخه‌بردار میکروفوتو و دستگاههای

مختلفی که برای خواندن استاد تعبیه شده است مجهز است. کتابخانه، کم کم خواهد توانست خدمات لازم را به خوانندگان و سایر کتابخانه های موجود در سراسر کشور با وسائل پیشرفته بدهد.

مجموعه ها

در پایان سال ۱۹۸۶، مجموعه کتابها و مدارک کتابخانه ملی چین به ۱۲۴، ۷۷۸، ۱۳، جلد، به شرح زیر، رسید:

کتابها به زبان چینی و زبانهای دیگر ۶، ۴۷۱، ۷۴۱ جلد

نشریات به زبان چینی و زبانهای دیگر ۶۵، ۷۱۶ عنوان و ۸۹۵، ۸۶۸ جلد

نشریات چاپی به زبان چینی و زبانهای دیگر ۲۲، ۸۴۱ عنوان

روزنامه ها به زبان چینی و زبانهای دیگر ۳، ۸۴۲ عنوان و ۸۸، ۲۰۹ جلد

روزنامه های جاری به زبان چینی و زبانهای دیگر ۶۳۷ عنوان

مواد غیر کتابی (مواد دیداری و شنیداری) ۹۳۳، ۵۶۱ عنوان

مواد غیر کتابی به زبان چینی و غیر چینی ۳۸۸، ۷۴۵ جلد

اگر چه تاریخ کتابخانه به ۷۵ سال قبل بر می گردد اما تاریخ مجموعه کتابخانه به ۷۰۰ سال قبل منتهی می شود. بخشی از کتابخانه سلطنتی خاندان سونگ جنوبی (۱۱۲۷ - ۱۲۷۹) - جی خی دیان^۷ و کتابخانه سلطنتی خاندان کینگ (۱۳۶۸ - ۱۶۴۴ میلادی) - ون یوان جی - در این کتابخانه نگهداری می شود. مجموعه های کتابخانه بزرگ دولت، آکادمی سلطنتی و مدرسه جنوبی کالج سلطنتی خاندان کینگ پس از تأسیس کتابخانه ملی در سال ۱۹۱۰، به آن کتابخانه انتقال یافت.

کم کم، کتابخانه، نسخه‌های گرانبهای چوبی (که بر روی چوب حک شده بودند و نسخه‌های خطی مانند مجموعه کامل چهار مقوله ادبیات) که اصالاً در پناهگاه کوهستانی سلطنتی نگهداری می‌شد و از نظر تاریخی بنام فقر موقتی نامیده می‌شد و همچنین نسخه‌های خطی غارهای وان هوانگ را به مجموعه خود اضافه کرد. در بین این مجموعه، نمونه‌های کتب کمیاب عبارتند از: دستنویس‌های بودایی که به سال ۴۵۸ میلادی بر می‌گردد، تا مجموعه‌های سلاطین سلسله‌های مختلف که قدمت آن به سال‌های ۱۷۳۶ - ۱۷۹۵ می‌رسد.

در سال ۱۹۵۴، کتابخانه ملی چین، مجموعه ویراثی از نسخه‌های خطی ترتیب داد و از آن پس به جمع آوری نسخه‌های خطی نویسنده‌گان مشهور و تحصیلکرد گان چینی و نویسنده آمریکایی آنالوئیس استرانگ^۸ پرداخت. کتابخانه ملی چین، مقالات و رساله‌های دکترا و نشریات سازمان ملل و مؤسسات تابعه آن را جمع آوری می‌کند.

کتابخانه ملی چین، مجموعه قابل توجهی از انتشارات کشورهای دیگر را جمع آوری کرده است که ابعاد مختلف پیش‌رفتهای سیاسی، اقتصادی، علمی و فنی کشورهای جهان را می‌نمایاند و از این طریق مواد لازم جهت تحقیق بر روی کشورهای خارجی در این کتابخانه فراهم است. در حال حاضر، کتابخانه، انتشارات کشورهای دیگر را به ۱۱۵ زبان جمع آوری می‌کند که عمدتاً زبانهای انگلیسی، روسی، زاپنی، فرانسوی و آلمانی تقدم دارند.

از زمان تأسیس، کتابخانه با فعالیتهای ایثارگرانه در جمع آوری، آماده‌سازی ذخیره و کامل‌سازی مجموعه کتابها، توانسته است نظامی را با خصائص چینی بوجود آورد (هم اکنون این کتابخانه از یک سالن که در آن قفسه نسخه‌های حفاظت شده قرار دارد و یک سالن قفسه کتاب اصلی و ۲۹ سالن کمکی تشکیل شده است). نظام کتابخانه نه تنها تأکید بر جمع آوری

دارد بلکه به گرددش اسناد نیز بهای لازم را می دهد.

هم اکنون تلاش کتابخانه بر این است تا کتابها را در مجموعه های میکرو فرم و انواع ماشینهای قابل خواندن نگهداری کند.

به غیر از مجموعه هایی که کتابخانه به هنگام تأسیس مالک آنها شده، مجموعه های کتابخانه عمدتاً از راههای زیر غنای خود را بدست آورده است:

۱. نسخه های اضافی که توسط ناشرین داخلی فرستاده می شود
۲. انتخاب و خرید انتشارات داخلی، قدیم و جدید
۳. اهداء و اختصاص کتاب توسط مؤسسات و افراد
۴. انتخاب و سفارش از کشورهای دیگر
۵. مبادرات بین المللی کتاب و نشریات
۶. نسخه و عکس برداری از نشریات

ارائه خدمات به خوانندگان

کتابخانه ملی، چه از طریق سالنهای مطالعه و چه از طریق امانت و پاسخ به سوالات و خدمات نسخه برداری و زیراکس، و چه از طریق ایجاد نمایشگاهها و برپایی سخنرانی های علمی، خدمات گسترده ای را با استفاده از مجموعه غنی و متنوع خود به علاقمندان عرضه می کند.

کتابخانه ملی چین، عمدتاً به سازمانهای مرکزی رهبری حزب، دولت، ارش، مؤسسات تحقیقاتی علمی و واحدهای تولیدی مهم سرویس می دهد. کتابخانه ملی، برای توسعه کتابخانه ها در سراسر کشور چین خدمات حرفه ای فراهم می کند. همزمان به منظور ساختن تمدن مادی و معنوی سوسیالیسم سالنهای مطالعه ای در بعضی زمینه های مشخص برای توده های خوانندگان تعییه می نماید.

اشکال عمدۀ خدمات عبارتند از:

- استفاده از سالن مطالعه: مستقیم ترین و اصلی ترین خدمت، مطالعه در سالن

- کتابخانه است. در میان ۳۰ سالن مطالعه مجزا، سالن مطالعه کتابهای جدید و سالن مطالعه مجلات، سرویس آزاد جهت دستیابی به منابع کتابخانه هستند. در حالی که دیگران، از طریق سالنهای اصلی و فرعی قفسه کتاب خدمات امانت را انجام می‌دهند. ساعات امانت کتاب در اغلب سالنهای مطالعه عبارتند از: ساعت ۸ صبح الی ۸ بعدازظهر روزهای دوشنبه تا جمعه و یکشنبه. کتابخانه در روزهای شنبه تعطیل است.
- امانت کتاب: کتابخانه ملی چین در شبکه امانت متقابل بین کتابخانهای در داخل کشور و نیز در خارج از کشور فعالیت دارد. خوانندگان خارج از پکن می‌توانند از طریق کتابخانهای دانشگاهی و عمومی، شهرداری و مناطق خود اختار از کتابخانه ملی استفاده کنند. برگهای عضویت کتابخانه هر ساله به محققین علمی، استادان دانشگاهها و معلمانی که موقعیت‌های فنی ویژه دارند و نیز به اعضای رهبری حزب، دولت، ارتش و سایر مؤسسات و سازمانها داده می‌شود که با آن می‌توانند از مخزن اصلی و فرعی کتاب به امانت بگیرند.
- خدمات اطلاع رسانی: برای پاسخگویی به نیاز خوانندگان، کتابخانه ملی به جوابگویی سوالات مختلف در محل کتابخانه، یا به وسیله تلفن، یا پست می‌پردازد، و به این منظور مجموعه‌ای از انواع کتابشناسیهای ویژه، فهرستگانها و نمایمهای (ایندکس) را در سالهای اخیر فراهم کرده است. برای مقابله با نیاز فوری، کتابخانه بخش پاسخ به درخواستهای داده شده توسط خوانندگان، فهرست‌نویسی، نمایع‌سازی، فتوکپی و آموزش پرستنی و خدمات ترجمه‌ای برای سایر کتابخانه‌ها و افراد فراهم کرده است.
- خدمات تکثیر: کتابخانه چین به تجهیزات مدرن میکروفتوکپی مجهز شده است که فتوکپی اسناد و مدارک را در اختیار متقاضیان می‌گذارد. این تجهیزات و تسهیلات عبارتند از: خدمات زیراکس، میکروفیلم، چاپ عکسی بزرگ شده و غیر از اینها متقاضیان داخل و خارج چین می‌توانند

- درخواست خویش را به وسیله شخص یا پست ارسال دارند.
- نمایشگاهها و سخنرانیها: کتابخانه ملی چین دارای سالن سخنرانی با ۱۲۰۰ صندلی است و سالن نمایشگاه دارای ۵۰۰ متر است. بر طبق نیازهای جامعه انواع نمایشگاهها و سخنرانیهای دانشگاهی می‌تواند در این محلها بر پا شود.
- خدمات دیداری - شنیداری: کتابخانه ملی چین انواع تجهیزات نوین از قبیل فیلم، تلویزیون، صفحه‌های فوری و ضبط را دارد که خواننده را قادر می‌سازد تا انواع مدارک را بخواند و از آنها نسخه و فتوکپی تهیه کند.
- مواد دیداری - شنیداری تهیه شده توسط کتابخانه ملی چین عمدتاً حاوی مطالب تاریخی، علوم اجتماعی و مطالعات انسانی است.

سازمان انتشارات و نشریات

کتابخانه ملی چین دارای یک سازمان انتشارات آکادمیک - مرکز انتشار اسناد و کتابشناسی است که عمدتاً اسناد ارزشمندی را منتشر می‌کند. تعداد این انتشارات هفتاد تا هشتاد عنوان در سال است.

نشریات ادواری که به وسیله کتابخانه منتشر می‌شود عبارتند از:

۱. دکومانتاسیون (فصلنامه)
۲. بولتن کتابخانه ملی چین (فصلنامه)
۳. کتابخانه ملی چین
۴. بولتن کتابهای تازه به زبانهای خارجی

فعالیتهای بین‌المللی

کتابخانه ملی چین، بر طبق قراردادهای فرهنگی که بین چین و سایر کشورها امضا شده است، مسئولیت مبادله کتابها را به عهده دارد و مبادله بین‌المللی کتاب و مجله و خدمات امانت بین کتابخانه‌ای با بعضی از

کتابخانهها را انجام می‌دهد.

کتابخانه ملی چین، اغلب دوستانی از کتابخانه‌های سایر کشورها و مجامع فرهنگی و دانشگاهی می‌پذیرد و انواع مباحثات و سخنرانیها را ترتیب می‌دهد تا میزبانان و میهمانان را قادر سازد تا از تجربه‌های یکدیگر استفاده کند. هم زمان، کتابخانه ملی چین، تعدادی از دانشجویان را برای شرکت در مجامع و کنفرانس‌هایی که به علوم کتابداری مربوط است و نیز انجام تحقیقاتی در این باره به خارج اعزام می‌کند. در حال حاضر، کتابخانه ملی چین با کتابخانه‌های دیگر کشورها (حدود ۱۶۹۴ کتابخانه و مؤسسات تحقیقات دانشگاهی در ۱۱۴ کشور و منطقه) مبادله کتاب و مجله دارد، و ارتباط امانت بین‌المللی کتاب با کتابخانه ملی ۴۴ کشور جهان انجام می‌شود. اخیراً، کتابخانه ملی چین، به مبادله کتابدار و برگزاری کنفرانس‌های کاری منظم با بعضی از کتابخانه‌های ملی و دانشگاهی در کشورهای دیگر مبادرت ورزیده است.

تحقیقات دانشگاهی

کتابخانه ملی چین، یک کتابخانه تحقیقاتی جامع است. به منظور انجام وظيفة خویش در این زمینه، کتابخانه از افراد متخصص دعوت می‌کند تا در فعالیتهای مختلف تحقیقاتی - دانشگاهی شرکت جویند.

کارهای تحقیقاتی سازمان یافته‌ای که اخیراً توسط کتابخانه ملی انجام شده بیشتر در زمینه‌های زیر است:

- کاربرد کامپیوتر در کتابخانه و تحقیق بر روی ایجاد یک مبنای اطلاعات کتابشناسی در زبانهای مختلف،
- تحقیق بر اسناد میکروفتو کپی شده،
- تحقیق نظری و عملی در علوم کتابداری و اطلاع رسانی،
- تحقیق در تئوری استاندارد کردن اسناد (از جمله ساختن استانداردهای

ملی)

- تحقیق بر روی بعضی از استناد مربوط، بر طبق پروژه‌های کلیدی تحقیقی، علمی و تولیدی ملی.

در سالهای اخیر، کارهای مؤثر فراوانی برای، ایجاد نظام رده‌بندی کتابهای چینی و نیز در مورد رده‌بندی موضوع، در زمینه ساختن استانداردهای کتابشناسی استناد و نیز تحقیق بر روی کتابهای سنتی چینی و بعضی از استناد در علوم وابسته انجام شده است.

مکانیزه کردن کتابخانه

در سال ۱۹۸۴، سیستم کامپیوتر M150-H با قابلیت آماده‌سازی اطلاعات چینی به کتابخانه عرضه شد. سپس این کامپیوتر با استفاده از LC-MARC به فهرست‌نویسی پرداخت و سرویسهای مخصوص و نیز خدمات اطلاعات گزینشی (SDI) را در داخل کشور به استفاده کنندگان عرضه کرد. همچنین خدمات بازیابی به متقدان با نوارهایی که توسط سیستم اطلاع رسانی نشریات بین‌المللی (ISDS) انجام می‌شود و اطلاعات راجع به نشریات چینی از طریق ماشین‌های قابل خواندن فراهم می‌شود. در کارهای مقدماتی به منظور ایجاد اطلاعات پایه کتابشناسی چینی، خصائص حروف چینی به صورت فرنگ و واژمنامه و توسعه نرم‌افزارهایی که به این کار می‌آیند نیز انجام می‌شود. کتابخانه «فرمت MARC چینی» را طراحی و فهرست مستند نامهای چینی را جمع‌آوری کرده است. هنگامی که کتابخانه بروی همه باز شود کنترل خود کار ۳۰۰،۰۰۰ جلدی کتابخانه بصورت ففسه باز با کامپیوتر PDP ۱۱/۷۳ انجام خواهد شد.

اهداف خود کار کردن کتابخانه این است که بتواند یک مرکز اطلاعات کتابشناسی ملی برای چین باشد که با سیستم کامپیوتری در زمانی که آماده کار است به چند زبان و در چند مستویت انجام وظیفه کند.

هدفهای مشخص به قرار زیر است: ایجاد یک مبنای اطلاعات کتابشناختی عمومی در سطح کل ملت، شناسایی سهم منابع کتابخانه، شناسایی خود کارسازی در بخش سفارشات، فهرستنویسی، بازیابی و کنترل گردش، به منظور سرعتبخشی به آماده‌سازی، بازیابی و گردش کتابها و مجلات، افزایش وسائل خدمات کتابخانه، گسترش مکان سرویس دهی به منظور افزایش سطح خدمت و آماده نمودن به موقع اطلاعات برای دسترسی نیازمندان به آن.

سیستم کنترل خود کار کتابشناختی در کتابخانه از چهار نظام فرعی نسبتاً مستقل تشکیل شده است: نظام فرعی جامع سفارش، فهرستنویسی و بازیابی؛ نظام فرعی کنترل گردش کتاب و مجلات؛ نظام فرعی تولید کتابشناختی و نیز نظام فرعی ذخیره و بازیابی کتابهای کمیاب. این نظامهای فرعی بر روی کامپیوترهای بزرگ و متوسط نصب خواهند شد.

سازمان و کارمندان

کتابخانه ملی چین زیر نظر وزارت فرهنگ جمهوری خلق چین اداره می‌شود. دارای یک رئیس و تعدادی قائم مقام و معاون است. زیر نظر رئیس، ۱۶ واحد و واحد وابسته انجام وظیفه می‌کنند. مانند کمیته سفارشات کتاب، مجلات و مواد؛ بخش سفارش و فهرستنویسی کتابهای چینی؛ بخش سفارش و فهرستنویسی کتابهای خارجی؛ بخش خدمات مطالعه و امانت؛ بخش روزنامه‌ها و مجلات؛ بخش گردآوری ویژه و کتابهای کمیاب؛ بخش تحقیق و مراجعه؛ بخش توسعه خود کارسازی؛ بخش فعالیتهای دانشگاهی؛ بخش تکثیر اسناد؛ بخش تحقیق علم کتابداری؛ مرکز ملی چینی سیستم اطلاع رسانی نشریات بین‌المللی (ISDS)؛ خانه نشر کتابشناسی و اسناد؛ مرکز ملی میکروفیلم چین برای منابع کتابخانه؛ مرکز خدمات اسناد و اطلاعات و کالج حرفه‌ای برای ساعات فراغت (اضافی) کارمندان. به علاوه تعداد دیگری از واحدهای موظف مانند: دفتر مدیران؛ بخش عملیاتی؛ بخش مالی؛ بخش

پرسنلی؛ بخش حراست؛ بخش خدمات عمومی؛ بخش مدیریت ساختمان؛
بخش ساختن سرمایه همچون بخش مدیریت ماشین آلات و برق وجود دارد و
کتابخانه، در شرایط فعلی، بیش از ۱۶۲۵ نفر کارمند دارد که ۱۱۳۲ نفر آنها
دارای تخصص هستند.

ریز مجموعه کتابخانه ملی چین تا پایان سال ۱۹۸۶ میلادی

نام شخص اجزاء	نوع سند	مقدار	حجم و طرفیت
کتابهای چینی	کتاب	۲۴،۲۰۶۰۷۰ جلد	کتابهای کلاسیک با عطف
کتابهای چینی	کتاب	۱۴،۶۲۳،۰۲۱	کتابهای کمیاب و قدیمی چینی
کتاب	کتاب	۲۸۴۲۵۴	کتاب به زبان اقلیتهای بومی
کتاب	کتاب	۹۰،۶۵۵	کتاب به زبانهای خارجی
کتابهای چینی	کتاب	۲،۲۴۱،۹۵۸	کتابهای کمیاب به زبان خارجی
به زبان چینی	نشریات	۱۵،۷۸۳	نشریات جاری به زبان چینی
به زبان خارجی	نشریات	۱۴،۴۰۶۴۷۹ جلد	مجلات جاری به زبان خارجی
به زبان چینی	نشریات	۴،۴۳۵،۶۲۱	مجلات جاری به زبان خارجی
مواد	عنوان	۹۶،۱۴۸	نقشها به زبان چینی و غیر آن
مواد	عنوان	۱۳،۶۹۳	عکس‌ها و لوحها
مواد	عنوان	۱۱۵،۸۷۲	کتبیها و نوشتها
مواد	عنوان	۲۵۱،۲۶۷	غیرکتابی نسخه‌های خطی و یادداشتها
مواد	عنوان	۸۲،۲۴۳	میکروفرمها
مواد	عنوان	۳۸۷،۹۹۶	روزنامه به زبان چینی
مواد	عنوان	۴۲،۱۴۷	روزنامه به زبان خارجی
مواد	عنوان	۴۶،۰۶۲	روزنامه‌های جاری به زبان چینی
مواد	عنوان	۴۵۳	روزنامه‌های جاری به زبان غیر چینی
مواد	عنوان	۱۸۴	مواد به زبان چینی و غیر چینی
جمع		۳۸۸،۷۴۷	۱۳،۷۷۸،۱۲۴ جلد و فقره